

Makalenin Dergiye Ulaşma Tarihi: 26.04.2015
Yayın Kabul Tarihi: 05.08.2015

Mevdûdî'yi Kitâb-ı Mukaddes'e Müracaata Sevk Eden Âmiller *

The Reasons That Urged Mawdudi To Refer To The Bibles

Burhan ÇONKOR **

Öz

Bu çalışmada, ilk önce Ebu'l A'lâ el-Mevdûdî'nin, tefsir yöntemi ve Kitâb-ı Mukaddes'e bakışı hakkında bilgiler verdik. Bu çalışmanın amacı, Tefhîmü'l-Kur'ân adlı eserde Kitâb-ı Mukaddes bilgilerine ne kadar ve hangi amaçla yer verildiğini tespit etmek ve yazarın bu konudaki görüşlerini ortaya koymaktır. Mevdûdî'nin en önemli eseri sayılan Tefhîmü'l-Kur'ân, Müslümanların en çok istifade ettiği tefsirlere dendir. Çalışmamızın esas gayesi de, Mevdûdî'nin konuya bakışını ve Kitâb-ı Mukaddes'e neden başvurduğunu belirleyerek, adı geçen eserden faydalanma konusunda okuyucuya da yardımcı olmak ve Mevdûdî ve tefsiri hakkında daha bilimsel ve objektif değerlendirmeler yapılabilmesine katkı sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Mevdûdî, Tefhîm, Kitâb-ı Mukaddes, İsrâiliyyat

Abstract

In this study, first we have provided information about Mawdudi's exegesis method and his approach to the Bibles. The purpose of the study is to determine how and how much Biblical information is referred to in Mawdudi's book Tefhim al-Qur'an and to present the views of Mawdudi on this subject. Mevdûdî's work Tefhim al-Qur'an is considered by muslims as one of the important exegesis works on

* Bu çalışma "Tefhîmu'l-Kurân'da İsrailiyyatın Ele Alınış Biçimi" adlı yüksek lisans tezimizin içeriğinden istifade edilerek üretilmiştir.

** Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri/Tefsir Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi.
e-mail: bconkor@hotmail.com

the Qur'an and one of the most referred to sources. Our main purpose is to assess Mawdudi's views on the subject and the reasons that forced him to refer to biblical information. This will help the reader to benefit from his work better and contribute to a more scientific and objective assessment of Mawdudi and his commentary.

Key Words: Mawdudi, Tafhîm al-Qur'an, Biblical information, İsrâîliyyat

Giriş

Etkisi sadece yaşadığı dönemle sınırlı kalmamış, fikirleri ve siyasi hayatıyla kendisinden sonra da bu etkiyi sürdürmüş olan Ebu'l A'la el-Mevdûdî, Tefhîmü'l-Kur'ân adlı eseriyle, tefsir alanında önemli bir yer işgal etmiştir. 1942 yılında başladığı tefsir çalışmasını, 1972 yılında tamamlamıştır. 30 yıl 4 ay gibi geniş bir zamanın ürünü olan Tefhîmü'l-Kur'ân, İslam Hukuku, Tarih, Akide, İslam öncesi Arap toplumlarının yaşamı, Peygamberlerin hayatı ve birçok güncel içtimai-politik konuları içermektedir. (Ahmad 1993: 435). Gerek Mevdûdî'nin hayatı ve eserleri gerekse Tefhîmü'l-Kur'ân'ı ve bu eserde kullandığı metodu üzerine bu güne kadar bir takım çalışmalar yapılmıştır.¹ Bu çalışmalarda her ne kadar Mevdûdî'nin İsrailiyyat türünden nakillerine değinilmişse de, O'nun Kitâb-ı Mukaddes'e yaklaşımı ve bunun gerekçeleri üzerinde, tefsirinin tamamı incelenerek ortaya konmuş net bir söylem oluşturulduğu söylenemez. Bu durum, hem bir müfessir olarak kendisi, hem de tefsiri hakkında sübjektif değerlendirmeler yapılarak, lehinde ya da aleyhinde söylemlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu çalışma, Mevdûdî'nin kutsal kitaba neden müracaat etme gereği hissettiğini ortaya koymak için kaleme alınmıştır. Zira Tefhîmü'l-Kur'ân'ın çok yönlü incelendiği diğer çalışmalarda, Mevdûdî'nin kutsal kitaba yaptığı bu müracaatlarının, onun Kur'ân'ın saf ve gerçek mesajını aktarma çabası ile Kur'ân hakkındaki şüpheleri giderme ve soruları cevaplandırma (Mevdûdî 2002: VII/341-349) gayesinin bir parçası olduğu, tefsirinin tamamı dikkate alınarak üzerinde yeterince durulmamıştır. Biz çalışmamızda, başlıklar halinde onun bu gerekçelerini, tefsirinden örnekler vererek izah etmeye çalışacağız. Mevdûdî'nin bazen tek bir rivayeti, birden fazla gerekçeyle tefsirine aldığı da olmuştur. Biz bu durumda rivayetin geçtiği ilgili yere farklı başlıklar altında tekrar işaret ettik. Bu çalışma Tefhîmü'l-Kur'ân'ın tamamı incelenerek oluşturulmuştur. Ancak, makale boyutunda bir çalışmada bu örneklerin tamamına yer verme imkanımız olmadığı için tercihlerde bulunup, diğer örnekleri de dipnotlarda göstermeye çalışacağız. Sonuçta Mevdûdî'yi farklı kılan bu gayretinin sebeplerini ve sonuçlarını ortaya koyarak, eser hakkında daha objektif bir değerlendirme yapma imkanı bulmuş olacağız. Ayrıca bu çalışma, Kur'ân ve Kitâb-ı Mukaddes bilgilerinin belli açılardan karşılaştırılmasını da içermektedir.

¹ Bu çalışmalar için bkz. Koç, Zafer, *Ebu'l-A'la el-Mevdûdî (1903-1979) ve Tefsirdeki Metodu*, (Yüksek Lisans), AÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1995; Çonkor, Burhan, *Tefhîmü'l-Kur'ân'da İsrailiyyatın Ele Alınış Biçimi*, (Yüksek Lisans), S.Ü.S.B.E, Konya, 2008; Başkan, Ömer, *Kur'ân Yorumunun Politik Bağlamı Mevdûdî Örneği*, Berikan, Ankara, 2010; Kaya, Mesut, *Çağdaş Tefsirlerde İsrâîliyyata Yaklaşım ve Kitâb-ı Mukaddes Bilgilerinin Kullanımı*, (Doktora), Necmettin Erbakan Üniv. Sosyal Bil. Ens. Konya, 2013.

A- Mevdûdî'nin Tefhîmü'l-Kur'ân'daki Metodu ve Kutsal Kitap Hakkındaki Görüşü

Mevdûdî'yi tefsir yöntemi açısından diğer müfessirlerden farklı kılan en önemli özellikler; kaynağı belirsiz ve tefsire ciddi manada katkısı olmayacak rivayetleri kullanmayıp, kullananları eleştirmesi,² tefsirinde pek fazla önemsememesi,³ kendine has gerekçelerden hareket ederek, Kitâb-ı Mukaddes, Talmud ve Yahûdîlere ait bazı kaynakları ısrarla kullanmış olmasıdır. Ona göre, kendisinin kutsal kitaba ve diğer Yahûdî kaynaklarına yaptığı müracaatlar, klasik müfessirlerinkinden farklıdır. Çünkü o bu müracaatları ile, Yahûdî ve Hıristiyanların tarihi süreçteki hatalarına kendi kaynaklarından delil getirmeyi amaçladığı gibi, özellikle müsteşriklerin Kur'ân'ın vahyî bir kitap değil Hz. Muhammed'in (s.a) bir eseri olduğunu gösterme çabalarına da cevaplar içermektedir. Çünkü Kur'ân'ın Yahûdî-Hıristiyan kaynaklarına dayandığına dair, özellikle geçtiğimiz yüzyılda yaygınlaşan iddialar, cevap verme zorunluluğunu da beraberinde getirmiş, bu yöndeki gayretler de Kitâb-ı Mukaddes'in tefsir malzemesi olarak kullanılmasının yolunu açmıştır. Böylelikle Kur'ân, Kitâb-ı Mukaddes'e yapılan referanslarla teyit edilmiş ve Kur'ân kıssalarının yorumları isrâiliyata nazaran daha sahih addedilen (Kaya 2013: 264) materyallere dayandırıldığı düşünülmüştür. Bu açıdan bakıldığında, tefsir faaliyetlerinde kutsal kitaba yapılan müracaatlar, sıradan isrâilî rivayet kullanımının ötesine geçmektedir.

Yahûdî ve Hıristiyan kaynaklarına vukûfiyeti ile tanınan Mevdûdî, Kitâb-ı Mukaddes'i diğer isrâilî kaynaklardan farklı bir konuma yerleştirmiş, aralarındaki farklılıklara değinerek Yahûdî din adamlarının kutsal kitap üzerindeki tasarruflarına işaret etmiştir. Zira eğer iki benzer olaydan sadece biri Kitâb-ı Mukaddes'te yer almışsa, bu kitapta yer almadığı için diğer olayın olmadığı anlamına gelmez. Bundan başka Kitâb-ı Mukaddes'in İsrailoğulları'nın tüm tarihini eksiksiz bir şekilde ele aldığı da söylenemez. Kitâb-ı Mukaddes'te değinilmeyen birçok olayın Talmud'ta yer alması bunu ispatlamaktadır (Mevdûdî 2002: III/195). Mevdûdî, tefsirinde kıssaları açıklarken, Kitâb-ı Mukaddes veya Talmud'ta bilgi varsa, o kaynağa mutlaka müracaat edip, o kıssa üzerine değerlendirmeler yapar. Bu değerlendirmeler dikkatle incelendiğinde, kutsal kitaba her başvurunun altında, farklı bir gaye güttüğü anlaşılabilir.

Klasik isrâilî kaynakların yanında müsteşriklerin çalışmaları da Mevdûdî'nin başvuruları arasındadır. Örneğin Lokman Hakîm hakkındaki değerlendirmelerinde şöyle demektedir:

² Mevdûdî, isrâilîyyat kullanımlarını bazen sahih rivayetlerle, bazen Kur'ân metni ile bazen de akli gerekçelerle eleştirmiştir. Bkz. (Mevdûdî 2002: I/568-569, II/408- 409, 447-448, III/314-315, IV/174, 505, V/71)

³ Mevdûdî her ne kadar bu tür rivayetleri kullananları eleştirmiş olsa da, kendisinin de zaman zaman bu türden isrâilî rivayetleri kullandığı olmuştur. Maksadı diğer müfessirler gibi, Kur'ân'ı açıklamak olmalıdır. Ama bu tür rivayetleri kullananlar için sarfettiği sert eleştirilere kendisi de muhatap olmuş oluyordu. Örnek olarak bkz. (Mevdûdî 2002: II/475, III/225, 321, 325, IV/174, V/79, VII/83-85)

“Müştşirik Derenbourg’un: Lokman Hakim (Fables De Loqman Le Sage) adıyla neşrettiği Paris’teki Arapça el yazması, Lokman külliyyatıyla alakası olmayan uydurma bir nüshadır. Bu masallar M.S. 13.yy. da yaşamış biri tarafından derlenmiş bir kitabın tercümesidir ve yazar yahut mütercimi kitabı Lokman el-Hakim’e izafe etmiştir. Müştşirikler böyle araştırmaları hep özel bir hedefi gözeterek yaparlar. Kur’ân kıssalarının tarihle ilgisi olmayan masallar olduğu ve dolayısıyla onlara güvenilemeyeceğini ispat etmek için böyle sahte ve uydurma metinleri gündeme getirirler. B. Heller’in Encyclopaedia of Islam’a yazdığı «Lokman» maddesini okuyan, bu adamları harekete geçiren gerçek dürtüyü anlamakta gecikmeyecektir.” (Mevdûdî 2002: IV/327.)

Mevdûdî’nin, Tevrat’ın bozulmamış ya da Kur’ân’la uyuşan yönlerine dair görüşü de şu şekildedir:

“Kitâb-ı Mukaddes’te, Mezmurlar kitabının sadece bir bölümü, Hz. Davud’un (a.s) Mezmurlarından oluşur ve O’nun adı ile anılır. Diğer bölümler başka insanlar tarafından söylenmiş mezmurlardır ve onların adlarıyla anılırlar. Gerçekte Zebur, yani Hz. Davud’un (a.s) mezmurları incelendiğinde, onun Allah katından gelme bir kitap olduğu kolayca anlaşılır. Aynı şekilde Hz. Süleyman’ın (a.s) meselleri kitabına da eklemeler yapılmıştır ve son iki bölümün ekleme olduğu çok açıktır. Fakat buna rağmen Meseller’in büyük bir kısmı Hakikat ve Hikmet doludur. Aynı şey Hz. Eyyub’un (a.s) kitabı için de geçerlidir. Bu kitap incelendiğinde, hikmet dolu olduğu görülmesine rağmen, kitabın tümünün Hz. Eyyub’a (a.s) atfedilmesi yanlıştır. Kur’ân’ın ve Eyyub kitabının giriş bölümlerinin, Hz. Eyyub’un (a.s) gösterdiği sabra şahitlik ediyor olmasına rağmen, bu kitabın son bölümlerinde Hz. Eyyub’un (a.s) Allah’a şikâyette bulunduğu ve arkadaşlarının O’nun Allah’ın adaletsiz olmadığı konusunda yatıştırmaya çalıştıkları yer alır.” (Mevdûdî 2002: I/435)

Bunun yanı sıra, O’na göre; Eski Ahit’teki İsrail peygamberlerinden on yedi kitabın hepsinin büyük bir bölümü gerçek vahiydir. Özellikle Yeşu, Yeremya, Hezekiel ve Amos’un kitaplarında vahyin azametini gösteren ve insan gönlüne neşe veren ibareler vardır. Onlardaki yüce ahlâkî öğreti, putperestliğe karşı açılan savaş, Allah’ın birliğini ispatlayan deliller akla uygun tezler ve İsrailoğulları’ndaki bozulmayı eleştiren bölümler gösterir ki, bunlar, Hz. İsa’nın (a.s) Yeni Ahit’teki vaazlarıdır ve Kur’ân’la aynı kaynaktan gelmektedir.(Mevdûdî 2002: I/435).

Mevdûdî, belki de sürekli Kur’ân’la Kitâb-ı Mukaddes arasında yaptığı karşılaştırmayı açıklamak üzere şu bilgiyi vermektedir:

“Kur’ân’a göre sadece Pentateuch’un (Tevrat) içine serpiştirilen bu bölümler gerçek Tevrat’tır ve Kur’ân sadece bu bölümleri tasdik eder. Bu ayetleri derleyip Kur’ân’la karşılaştırarak sınıyabiliriz. Orada veya burada ayrıntılarda bazı farklılıklarla karşılaşılabilir; fakat, iki kitabın ana öğretilerinde en ufak bir farklılık bile yoktur. Bugün bile bu iki Kitab’ın aynı kaynaktan geldiği açıkça görülebilir.” (Mevdûdî 2002: I/235-236)

Mevdûdî Tevrat ve İncil'den faydalanırken alıntı yaptığı bölümlerin Kur'ân'ı Kerim'e muvafık olup olmadığı belirtir ve bunlara delil gösterir. O sadece Kur'ân'ı ölçü olarak almaz, gerektiği zaman tarihi ve arkeolojik kaynaklardan faydalanır.

Tevrat ve İncil, müntesipleri tarafından tahrif edilmiştir. Şu anda elimizde bulunan Kitâb-ı Mukaddes ilk indiği şekliyle muhafaza edilememiştir. Kitabın aslını ortadan kaldıracak şekilde tercümelemler çoğalmıştır. Kitap hakkında tarihi senet ve vesikalar kalmamıştır (Mevdûdî 2002: V/230). Bu kitaplar tahrif edilmiş olsa da Kur'ân'ın sunmuş olduğu prensipler yardımıyla gerçek Tevrat ve İncil'in bulunduğu yerler tespit edilebilir. Tevrat, Hz. Musa'nın hayat hikâyesi içine serpiştirilmiş ayetlerden oluşur. Hz. Musa'nın "Rabbimiz Allah diyor ki" dediği yerde asıl Tevrat başlar ve hayat hikâyesi yeniden başladığında Tevrat'ın o bölümü biter (Mevdûdî 2002: I/236). Aynı durum İncil için de geçerlidir.

Mevdûdî'nin tefsir yönteminde, bu rivayetlerin Yahûdî-Hıristiyan kaynaklarına aykırı olmaları da bunların tenkit edilmeleri için bir diğer gerekçeyi oluşturur. Zira Mevdûdî'ye göre, Kur'ân ve hadislerin yanında İbranî edebiyatında bu rivayetlerin varlığı veya yokluğu da bu rivayetlerin kabul edilebilirliği açısından önemlidir. Mevdûdî'nin konuya yaklaşımından bu rivayetlerin kabul edilebilmesi için bunların makul olmak şartıyla Kitâb-ı Mukaddes ve Talmud gibi kaynaklarda zikredilmiş olmalarının gerekli olduğunu düşündüğü anlaşılmaktadır (Kaya 2013: 255). Bu konuda Mevdûdî gibi düşünen Reşid Rıza da, bu bilgilerin Kitâb-ı Mukaddes'ten olduğu gibi aktarılmadığını, sonradan İslam'ı kabul eden ehl-i kitap müntesiplerinin Kitâb-ı Mukaddes bilgilerini değil, uydurma rivayetleri Kur'ân tefsiri yapma adına kullandıklarını söyler (Rıza 1947: I/9-10). Özetle ifade edecek olursak, Ka'b, Vehb gibi ravilerin Tevrat'a ve diğer ilahi kitaplara dayandırarak naklettikleri bilgiler, bu kitaplarda bulunmamaktadır. Mevdûdî her ne kadar Reşid Rıza gibi düşünse de, O, Kitâb-ı Mukaddes'e son derece temkinli yaklaşır. Bu kitapların Allah'tan geldiği şekliyle korunmuş olmadığını vurgulayan Mevdûdî, hangi bölümünün ya da hangi bilgilerinin nasıl kullanılması gerektiği noktasında kendinden emindir.

Yahûdî din adamları, ilahi kitapları kendi arzu ve isteklerine uydurmak için değiştirmekle kalmamış, orijinal metne kendi yorumlarını, ulusal tarihlerini, batıl inançlarını, kendi uydurdıkları teorileri, felsefe ve kanunları eklemiştir. Herhangi bir şekilde İlahi Kitap'a dahil olan her tarihi hikaye, her yorum, her insan uydurması inanç ve insan yapısı kanun, "Allah'ın Kelamı" olmuştur (Mevdûdî 2002: I/89).

Ahdi- Atik'te yer alan bilgilere göre, Hz. Musa (a.s) Tevrat'ın bir kopyasını Levi'lere emanet eder ve onlara kitabı her yedi yılda bir Fısıh bayramına denk gelen günde İsrailoğulları'nın erkek, kadın ve çocuklarının yer aldığı bir topluluk önünde açıktan okumalarını emreder. Fakat onlar görevlerinden o kadar gafildiler ki, Hz. Musa'nın (a.s) ölümünden yedi yüz yıl sonra artık Tevrat adında bir kitabın var olduğunu bile unutmuşlardır. (II Krallar 22:8-13, Tesniye 4:2, 6: 4, 9, 27: 1-4). Hatta

tapınağın başrahibi ve Kudüs'ün Yahûdî kralı bile böyle bir kitabın var olduğunu bilmiyordur (Mevdûdî 2002: I/315).

Okuyucuya ilk bakışta isrâilîyyat türünden rivayetlerle dolu olduğu izlenimi uyandıran Mevdûdî'nin Tefhîmü'l-Kur'ân'ı, dikkatle okunduğunda, onun bu müracaatlarının altında belli başlı sebeplerin ve kendince haklı sayılabilecek gerekçelerinin olduğu anlaşılacaktır. Şimdi, onun bu müracaatlarının sebeplerini tespit edebildiğimiz kadarıyla başlıklar altında vermeye çalışacağız. Bu başlıkları bazen Mevdûdî'nin ilgili alıntıya gerekçe gösterdiği kendi açıklamalarından, bazen alıntı öncesi veya sonrasında yapmış olduğu yorumlarından, bazen de benzer durumlarda daha önceden yapmış olduğu değerlendirmelerinden yola çıkarak tespit etmeye çalıştık.

B- Mevdûdî'yi Kitâb-ı Mukaddes'e Müracaata Sevk Eden Âmiller

1- Kur'ân'la Karşılaştırmalar Yaparak Tevrat'ın Tahrif Edildiğini Göstermek

Mevdûdî'nin, tefsirinde sık sık Kitâb-ı Mukaddes'e başvurarak, Kur'ân'ın verdiği bilgilerle uyuşmayan kısımlarına işaret ettiği görülmektedir. Bu farklılıklar kimi zaman önemsiz sayılabilecek ayrıntılar gibi düşünülmekte ve bazen de ısrarla üzerinde durularak, Kutsal kitabın tahrifine bir delil olarak kullanılmaktadır. Kur'ân'da Hz. Adem ile Havvâ'nın Cennet'e konulmalarının ardından kendilerine bir ağacın yasak edilişinden bahsedilir. (Bakara, 2/35). Fakat şeytan onları şu şekilde kandırmıştır:

“Ama şeytan ona vesvese verip: “Ey Adem! Sana sonsuzluk ağacını ve çökmesi olmayan bir saltanatı göstereyim mi?” dedi.” (Ta-ha, 20/120)

Mevdûdî burada Tevrat'la Kur'ân arasında karşılaştırma yapabilmek amacıyla Şeytan'ın ilk önce Adem (a.s)'a yaklaşması üzerinde durmuştur. Bu ayete göre şeytanın ilk olarak saptırmak istediği kimse Havva değil, Adem'dir. Bunun aksine Kitâb-ı Mukaddes'e göre; yılan yasak ağacın meyvesinden yemesi için ilk önce kadını, sonra kadın da kocasını kandırmıştır (Tekvin 3). Bu kısmın bir tahrif ürünü olabileceğinden dolayı Mevdûdî tarafından işaret edildiğini düşünüyoruz. (Mevdûdî 2002: III/281).

Diğer bir örnek Firavun'un başına gelen musibetin anlatıldığı ayetle ilgilidir. Kur'ân-ı Kerim'de, Mekkeliler için gizli bir uyarı olmak üzere Firavun'un, kavmini doğru bir yola yönlendirmediği, dolayısıyla Mekkeliler için de aynı durumun söz konusu olduğu şu şekilde vurgulanmıştır:

“And olsun ki Musa'ya: “Kullarımı geceleyin yürüt, denizde onlara kuru bir yol aç, batmaktan ve düşmanların yetişmesinden korkma, endişe etme” diye vahyettik. Firavun, ordusuyla onları takip etti, deniz de onları içine alıverdi, hem de ne alış! Firavun, milletini saptırdı, onlara doğru yolu göstermedi.” (Ta-ha, 20/77-79)

Mevdûdî, Kur'ân'ın, bu kıssaları İsrailoğulları'nın kaynaklarından kopye ettiği

iddiasına cevap olarak, konuyla alakalı Kitâb-ı Mukaddes alıntılarında yer vermiştir (Mevdûdî 2002: III/261-263). Bu nakiller kutsal kitabın Çıkış bölümünde yer almış, (Çıkış, 4:2-5, 4:18, 7:8-12, 5:2-3, 14:15-16, 21-22) değişik bablarda yer verilen bu bilgiler, birbirlerine zıt düşmüştür. Dolayısıyla birbiri ile uyuşmayan bu kısımlar üzerinde bir tahrifin olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bu kısımların, Kur'ân'a kaynaklık etmesi de düşünülemez.

Mevdûdî daha sonra bu olayların Talmud'ta ele alınışına değinmektedir. Talmud'tan naklettiği olaylar (Mevdûdî 2002: III/263) Kitâb-ı Mukaddes'tekinden farklıdır ve Kur'ân'da anlatılanlara daha yakındır. İki arasında yapılan karşılaştırmalı bir inceleme, birinin, direkt olarak Allah'tan gelen vahye, diğerinin ise asırlardan beri nesilden nesile aktarılan ve tahrif olunan kaynaklara dayandığına işaret olarak görülebilir. Aynı zamanda bu örnekler, farklı bir başlıkta değineceğimiz üzere, Mevdûdî'nin, İsrâilî kaynaklar arasındaki çelişkileri ortaya koyma çabasının da bir göstergesidir.

Kur'ân-ı Kerim'de Yakup (a.s.)'ın Peygamberlik özelliği ön plana çıkartılarak, Yusuf (a.s.)'in kokusunu çok uzak mesafeden duyabildiği haber verilmiştir: "*Kervan, memleketlerine dönmek üzere ayrıldığında, babaları: "Doğrusu ben Yusuf'un kokusunu duyuyorum; ne olur bana bunak demeyin" dedi.*" (Yusuf, 12/94)

Tevrat'ta ise şu rivayet yer almaktadır: "Yusuf hala yaşıyor, şimdi tüm Mısır ülkesinin hakimi" haberi verildiğinde, onlara inanmadığından ötürü Yakub'un (a.s) kalbini bayıltıcı bir keder kapladı... Ve ne zaman ki Yusuf'u kendisine getiren kervanı gördü, babaları Yakub'un ruhu yeniden canlandı." (Tekvin 45: 26-27). Mevdûdî, Hz. Yakub'u (a.s) bu kadar uzak mesafeden koku alabilen büyük bir peygamber olarak sunan Kur'ân'a karşılık, Kitâb-ı Mukaddes'in onu cahil, sıradan bir baba olarak sunduğunu belirterek, (Mevdûdî 2002: II/491) iki kutsal kitap arasında görülen bu farkın, Tevrat'ın tahrif edilmesine işaret olduğunu düşünmüştür. Bu amaçla muhtelif konularda, kutsal kitaplar arasında karşılaştırmalar yaparak, müntesipleri tarafından ortaya konan bu farklılıklara işaret etmiştir.⁴ Dolayısıyla ona göre, Kur'ân'da ortaya konan bu farklı bilgiler, başka bir kaynaktan oluşturulmadığına da delil teşkil eder.

2- Kur'ân Hakkındaki Şüpheleri Gidermek ve Kur'ân'ın Kitâb-ı Mukaddes'ten Kopya Edildiği İddialarına Cevap Vermek

Mevdûdî, Kur'ân'da yer alan olayların Kitâb-ı Mukaddes ve Talmud'ta yer aldığı şekliyle incelenmesinin, yukarıda değindiğimiz gibi, Kur'ân kıssalarının bu kitaplardan kopya edilmediğinin ortaya çıkması için yararlı olacağı görüşündedir (Mevdûdî 2002: III/247). Bu nedenle özellikle kıssalar konusunda, Kitâb-ı Mukaddes'e sıklıkla müracaat ettiğini görmekteyiz.

⁴ Bu konuda diğer örnekler için bkz. (Mevdûdî 2002: I/85, 199, 260, 271, II/59, 486-487, III/325,-327, IV/167)

Kur'ân-ı Kerim'de İnsanın yaratılışı ile ilgili olarak şöyle denilmektedir: “*Rabbin meleklere “Ben yeryüzünde bir halife var edeceğim” demişti; melekler, “Orada bozgunculuk yapacak, kanlar akıtacak birini mi var edeceksin? Oysa biz Seni överek yüceltiyor ve Seni devamlı takdis ediyoruz” dediler; Allah “Ben şüphesiz sizin bilimediklerinizi bilirim” dedi*” (Bakara, 2/30). Diğer bir ayette de Hz. Adem'in, bütün insanların kendisinden türetildiği ilk insan olduğu ve eşinin de ondan yaratıldığı ifade edilmiştir (Nisa 4/1). Fakat eşinin ondan nasıl yaratıldığı konusunda ayrıntılı kesin bir bilgiye sahip değiliz (Mevdûdî 2002: I/327).

Bu konuda Tevrat'ın ilgili bölümünde, melekler ile Allah (c.c) arasındaki konuşmaya yer verilmemiştir (Tekvin 1, 3). Fakat insanın yaratılışı anlatılırken Kur'ân'la benzer bir çok ifadenin olduğu görülmektedir. Örneğin, Kitâb-ı Mukaddes'te Hz. Adem'in ilk insan olduğu ve eşinin de ondan yaratıldığına dair aynı hikâyeye yer almakta (Tekvin 2: 22), Talmud'ta ise bundan başka, onun Hz. Adem'in on üçüncü kaburga kemiğinden yaratıldığına değinilmektedir (Mevdûdî 2002: I/327). Mevdûdî'nin bu rivayetlere yer vermesinin sebebi ve bundan çıkarılacak sonuç şudur; Kur'ân'la Kitâb-ı Mukaddes'te benzer ifadelerin yer alması, onun kutsal kitaptan kopya edildiği anlamına gelmez. Çünkü aynı olayla ilgili olarak kutsal kitabın yer vermediği ayrıntılar Kur'ân'da mevcuttur.

Diğer bir örnek de Yusuf peygamberle ilgilidir. Yusuf (a.s) rüyayı yorumladıktan sonra, bu yorum krala iletilir. Olay şu şekilde devam eder: “*Kral: “Onu bana getirin” dedi. Yusuf'a elçi gelince, “Efendine dön, kadınlar niçin ellerini kesmişlerdi bir sor; doğrusu Rabbim onların hilesini bilir” dedi.*” (Yusuf, 12/50)

Bundan sonra Kral, kadınlara olayı anlattırır ve Yusuf'un (a.s) haklı olduğunu anlayınca onu yanına almaya karar verir. Mevdûdî, Kur'ân'da bu şekilde anlatılan hadisenin Kitâb-ı Mukaddes ve Talmud versiyonunu zikrederek kıyaslama yapmıştır.

Kitâb-ı Mukaddes ve Talmud, kıssanın bu en önemli bölümünü zikretmezler. Hz. Yusuf (a.s) hapse maruz kalmış fakat bu, karakterini değiştirmemiştir. Öte yandan Kitâb-ı Mukaddes'e göre “Firavun adam gönderip Yusuf'u çağırtmış ve adamlar onu apar topar zindandan çıkarmışlar, Yusuf da traş olmuş üstünü başını düzeltmiş ve Firavun'un huzuruna çıkmıştır.” (Tekvin 41: 14-43). Talmud ise olayı, Yusuf peygamberi küçültücü ifadelerle zikretmiştir: “Kral, Yusuf'un huzuruna getirilmesini emretti. Fakat korkar da rüyayı doğru biçimde yorumlayamaz diye subaylarına delikanlıyı traş etmelerini emretti, ürkütmemeleri için emir verdi. Ve kralın kölesi, Yusuf'u zindanından aldı, sonra onu traş etti, yeni elbiseler giydirdi ve kralın huzuruna çıkardı. Kral tahtında oturuyordu. Tahtı süsleyen mücevherlerin parıltıları Yusuf'un gözlerini kamaştırmaktaydı. Kralın tahtı ile (Hz. Yusuf (a.s) arasındaki mesafe) yedi adım tutmaktaydı ve prenslerin yahut kralla samimiyeti olanların tahta altı adım yaklaşması gibi bir gelenek vardı Mısır'da. Eğer ülkenin önde gelen yahut özel bir yurttaşı huzuruna çağrılmışsa kral üç adım mesafeye kadar tenezzül eder, onunla oradan konuşurdu.” (Mevdûdî 2002: II/468).

Mevdûdî, bu rivayetleri naklettikten sonra, Talmud'ta çizilen bu seviyesi düşük

tip ile Kur'ân'da resmedilen o kendinden emin, yüksek ruhlu ve asil tip arasında bir mukayese yaparak, diğer kitapların Peygambere yakışmayacak cümlelere yer verdiğine işaret etmiştir.⁵

3- İsrâîli Kaynaklar Arasındaki Çelişkileri Ortaya Koyma

Mevdûdî tefsirinde, isrâîli kaynaklar arasında sürekli bir kıyaslama yapmış ve bu kaynaklarda yer alan birbirine zıt bilgileri ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Örneğin Kur'ân-ı Kerim'de Musa Peygamber'in yaptığı şu duaya yer verilmiştir: *"Musa: 'Rabbim! Göğsümü genişlet, işimi kolaylaştır, dilimin düğümünü çöz ki sözümü iyi anlansınlar. Ailemden kardeşim Harun'u bana vezir yap, beni onunla destekle, onu görevimde ortak kıl ki Seni daha çok tesbih edelim ve çokça analım. Şüphesiz Sen bizi görmektesin" dedi.*" (Ta-ha, 20/25-35)

Musa (a.s) kendisi belîğ bir konuşmacı olmadığı için, kardeşi Harun'u ona yardımcı yapması için Allah'a dua etmiş, duası kabul olmuş ve Harun, ona yardımcı olarak görevlendirilmiştir. Mevdûdî, bu olayın Kitâb-ı Mukaddes (Çıkış 4: 10) tarafından desteklendiğini hatırlatmıştır. Talmud'ta ise onun konuşmasındaki bu yetersizliğin çok garip bir şekilde açıklandığını, orada, Musa (a.s) çocukken Firavun'un tacını onun başından alıp kendi başına koyduğu için cezadan kurtulmak amacıyla dilini yanan bir kömürle yaktığından bahsedildiği çelişkiye işaret etmiştir (Mevdûdî 2002: III/244). Esasen Musa (a.s) başlangıçta çok belîğ bir dile sahip değildir. Bu yüzden Firavun onu alaya almış (Zuhruf, 43/52) ve Musa (a.s) da: *"Kardeşim Harun'un dili benden daha düzgündür. Onu beni destekleyen bir yardımcı olarak benimle gönder."* (Kasas, 28/34) şeklinde Allahü Teâlâ'dan talepte bulunmuştur. Mevdûdî'ye göre, Kitâb-ı Mukaddes'te yer alan ve Kur'ân'la uyuşan bilgilere, Yahûdî din alimleri tarafından yapılan farklı yorumlar, üzerinde durulması ve dile getirilmesi gereken önemli bir ayrıntıdır. Zira bunun bilinmesi, kutsal kitaba bakış açısının ne olması gerektiği hakkında da fikir vermektedir. Bu nedenle o, yeri geldikçe bu hassasiyete vurgu yapmıştır.

Kur'ân-ı Kerim'de Süleyman peygamberle ilgili olarak şöyle denilmektedir: *"Süleyman'ın cinlerden, insanlardan ve kuşlardan müteşekkil olan ordusu toplandı. Hepsini toplu olarak gidiyorlardı."* (Neml, 27/17)

Bu ayet ve Süleyman (a.s)'ın hayvanlarla olan diyaloguyla, onlardan ordu kurması hakkında Mevdûdî, yine Tevrat ve İncil'e müracaat etmiş ve Tevrat olsun İncil olsun, hiçbirinin Hz. Süleyman'ın (a.s) ordularında cinlerin olduğuna ve Peygamber'in onları istihdam ettiğine dair bir atıfta bulunmadıklarını, sonraki Yahûdî kaynaklarında, bu hususta ayrıntılı bilgiler olduğunu ifade etmiştir (Mevdûdî 2002: IV/98-99). Ana kaynaklarında olmayan bir bilginin, Yahûdî bilginler tarafından ortaya atılmış olması, bu kaynaklardaki çelişkiye işaret olarak düşünülmüştür.

Son olarak, Kur'ân-ı Kerim'de üç yerde zikredilen (Kasas, 28/76; Ankebut,

⁵ Başka örnekler için bkz. (Mevdûdî 2002: III/247, 261-263)

29/39; Gafir, 40/24) ve Allah'ın rahmetiyle çok büyük bir hazinenin de sahibi olan Kârûn hakkında, Kitâb-ı Mukaddes'in Karun'dan bahseden bölümünde (Sayılar 16) onun servetiyle ilgili hiçbir kayıt olmamasına rağmen, Yahûdî rivayetlerine göre, çok muazzam bir servete sahip olduğunu hatta hazinelerinin anahtarını taşımak için üç yüz katıra ihtiyaç duyduğu nakledilmiştir. İsraili kaynaklar arasındaki farklılıklar bunlarla sınırlı değildir. Mevdûdî, tefsirinin muhtelif bölümlerinde benzer müracaatlara yer vermektedir.⁶

4- Ehl-i Kitap'ın Yanlışlarına Kendi Kaynaklarından Delil Getirme

Mevdûdî israiloğulları üzerinde çok yoğun bir şekilde durmuş, onların geçirdiği tarihi sürece, kitapları ve peygamberleri ile olan ilişkilerine sürekli yer vermiştir. Mevdûdî'ye göre, İsrailoğulları'nın bozulması evrensel sürece göre meydana gelmiştir. Zira önce bir toplumda bazı bireyler bozulur; eğer toplumun kolektif bilinci canlıysa, kamuoyu bunları bastırır ve toplum bütün olarak bozulmaktan kurtulur. Fakat toplum, bozulmuş üyelerini, adeta onları onaylarcasına istediklerini yapmada serbest bırakırsa, başlangıçta birkaç kişiyle sınırlı olan bozulma yavaş yavaş toplum içinde yayılır. İsrailoğulları için de aynı durumlar söz konusudur. (Mevdûdî 2002: I/505).

Tarih boyunca bazen sürekli bazen belli aralıkla, Yahûdiler çeşitli hükümdar ve zümreler tarafından baskı altında tutulmuş, katledilmiş, işkence edilmiş ve kısacası terörize edilmişlerdir. Eğer dünyanın bir köşesinde kısa bir süre için huzur içinde ve korkusuzca yaşayabilmişlerse, bu da Allah'ın inayetiyle olmuştur. Mevdûdî'ye göre Allah Teala'nın, Yahûdilerin bütün yanlışlarına rağmen, onlara sürekli yeni bir fırsat vermesi ve yaşatması, bizlere ibret olması içindir Kur'ân'ın ve tarihi kaynakların verdiği bilgilerden anlaşılıyor ki Yahûdiler, her rahata ermelerinin ardından Allah'ı unutmuşlar ve sapıklıklarına devam etmişlerdir. Bu nedenledir ki sürekli Allah'ın cezalandırması ve gazabına uğramışlardır (Mevdûdî 2002: III/79-86). Kur'ân'da sık sık vurgulanan bu durum, Mevdûdî'nin kutsal kitaptaki ilgili yerleri tespit edip, gündeme getirmesine sebep teşkil etmiştir.

Örneğin, kainatın yaratılış süresi ve sonunda Allah'ın istirahat etmesiyle ilgili olarak Kâf suresinde, Hıristiyan ve Yahûdiler'e bir cevap verilmiştir. Ayette şöyle denilmektedir:

“And olsun ki, gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları altı günde yarattık ve Biz bir yorgunluk da duymadık.” (Kâf , 50/38)

Mevdûdî bu konuda Kitâb-ı Mukaddes'teki ilgili bölüme değinerek şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“Bu ayette dolaylı yoldan, altı günde Allah'ın yeri göğü yaratıp yedinci günde istirahat ettiği efsanesini içeren Kitâb-ı Mukaddes'le (Tekvin 2:2), Hıristiyan

⁶ Diğer örnekler için bkz. (Mevdûdî 2002: I/118, 327, II, 360, 468, 492-493, III/269, IV/165, 170, V, 31, 278)

ve Yahûdiler'le ince bir alay vardır. Her ne kadar artık Hıristiyan papazlar utanmaya başlamışlar ve Kitâb-ı Mukaddes'in Urduca tercümesinde "istirahat etti" yi, "serbest kaldı" şeklinde değiştirmişler ise de, King James'in meşhur kitabı İncil'de "And he rested on the seventh day" kelimeleri açık bir şekilde mevcuttur ve bu kelimeler Yahûdilerin 1954 senesinde Philadelphia'da yayınladıkları tercümede de bulunmaktadır. Arapça tercümede de, "Yedinci günde dinlendi" cümlesi vardır." (Mevdûdî 2002: V/488).

Diğer örnek ise, Bakara suresinde yer alan ve Süleyman'dan (a.s) bahseden şu hikaye ile ilgilidir:

"Şeytanların, Süleyman'ın hükümdarlığı hakkında söylediklerine uydular. Oysa Süleyman kafir değildi, ama insanlara sihri öğreten şeytanlar kafir olmuşlardı. Babil'de, melek denilen Harut ve Marut'a bir şey indirilmemişti. Bu ikisi "Biz sadece imtihan ediyoruz, sakın inkar etme" demedikçe kimseye bir şey öğretmezlerdi. Halbuki bu ikisinden, koca ile karısının arasını ayıracak şeyler öğreniyorlardı. Oysa Allah'ın izni olmadıkça onlar kimseye zarar veremezlerdi. Kendilerine zarar verecek, faydalı olmayacak şeyler öğreniyorlardı. And olsun ki, onu satın alanın ahiretten bir nasibi olmadığını biliyorlardı. Kendilerini karşılığında sattıkları şeyin ne kötü olduğunu keşke bilselerdi!" (Bakara, 2/102)

Mevdûdî bu ayeti açıklarken, Yahûdiler'in, esaretleri, cahillikleri, fakirlikleri ve yurtsuz dolaşmaları gibi nedenlerle ahlâken ve maddî yönden çok bozulup tüm iyi niteliklerini kaybettiklerinden dolayı, sihir, büyü, tılsım ve buna benzer diğer sanatlarla ilgilenmeye başladıklarını, hiçbir çaba sarfetmeksizin bu tür tılsım ve büyülerle kendi geleceklerini kazanabilecekleri konusunda kendilerini aldatmaya başladıklarını ve daha sonra kötülüklerin onları sardığını bundan dolayı da büyücülük ilmini Süleyman Peygamber'e bağladıklarını söylemektedir. Yahûdiler, Süleyman Peygamber'in büyük saltanatını ve muhteşem güçlerini bu büyülerle elde ettiğini iddia ettiler. Onlar sihir ve büyü gibi bu tür sanatları büyük bir nimet olarak kabul ettiler; hatta, Yahûdî din adamları bile sihirle uğraşmaya başladılar. Sonuç olarak, kutsal kitaplara olan tüm ilgilerini kaybettiler ve kendilerini Allah'ın hidayetine çağırana kulak asmadılar. (Mevdûdî 2002: I/100).

Mevdûdî daha sonra sadece Süleyman Peygamber'e atfedilen büyücülük suçunu değil, Yahûdiler'in ona Kitâb-ı Mukaddes'te atfettiği diğer suçları da reddettiğini ifade etmektedir. Bahsedilen bu suçlar, Süleyman peygamberin kadınlardan hoşlanması, kadınların, onu başka ilâhlara tapması için kandırmaları vs. Kitâb-ı Mukaddes'in ilgili bölümünde (I Krallar 11) yer almaktadır.

Bunların dışında, Davud peygamberin tövbesi, Hristiyanların, kendilerine sadece Allah'a kulluk etmeleri emredilmesine rağmen Hz. İsa'yı tanrı kabul etmeleri, Hz. İsa'nın önceki peygamberleri tasdik edişi, Yahûdilerin peygamberlere yaptıkları zulümler, peygamberleri inkar etmeleri, sözlerinde durmamaları, haram kılınmasına rağmen faiz yemeleri, buzağıya tapmaları, Cumartesi yasağına uymamaları, Allah'a isnat ettikleri fiiller vs. hakkında, onlara hem Kur'an'dan hem de kendi kaynaklarından delil getirmek, müsteşriklerin Kur'an hakkında söyledikle-

rine kendi kutsal metinlerinden delillerle cevap vermek maksadıyla, ilgili rivayetleri tefsirine aldığı görülmektedir.⁷

5- Kitâb-ı Mukaddes ile Kur'ân'ın Mutâbık Olduğu Yerlere İşaret Etme

Çalışmamızın başında da ifade ettiğimiz üzere, Mevdûdî isrâilî kaynaklar konusunda önemli ölçüde bilgi sahibidir. O yeri geldikçe bu kaynaklarda yapılan tahrifat ve asılsız bilgilere işaret ettiği gibi, Kutsal kitaplarda tahrifata uğramamış ve Kur'ân'ı tasdik eden bölümlere de yeri geldikçe atıflar yapmıştır. Örneğin Musa peygamberin, Allah'tan (c.c) kardeşi Harun'u kendisine yardımcı olarak görevlendirmesi talebi Kur'ân'da şu şekilde yer alır:

“Musa: “Rabbim! Doğrusu beni yalanlamalarından korkuyorum; göğsüm daralıyor, dilim açılmıyor. Onun için Harun'a da elçilik ver. Onların bana isnat ettikleri bir suç da vardır. Beni öldürmelerinden korkuyorum” demişti.” (Şuara, 26/12-14)

Mevdûdî Kitâb-ı Mukaddes'ten fakat bu sefer farklı bir hikaye ile yukarıdaki ayeti destekler nitelikte bir açıklama yapmıştır. Buna göre, Firavun kavminin kendisini reddetmesinden korkan ve dilindeki kekemeliği özür olarak ileri süren Musa Peygamber konuşmasında fesahat olmadığı gerekçesiyle risalete getirilmesini kabulden çekinmiştir; “Aman ya Rab, niyaz ederim, göndereceğin adamın eliyle gönder.” (Çıkış 4:1-71). Sonra, Allah kendi iradesiyle Harun'u ona yardımcı yapmış ve Firavun'a gitmeleri için kendilerini ikna etmiştir

Mevdûdî, Ankebut suresindeki şu ayeti açıklarken İncil'den benzer ifadelere yer vermiştir:

“Nice canlılar vardır ki, rızıklarını kendileri elde edemezler. Sizin de onların da rızığını Allah verir. O, iştir ve bilir.” (Ankebut, 29/60)

Aynı şeyleri Hz. İsa'da (a.s) havarilerine öğretip tebliğ etmiştir:

“Hiç kimse iki efendiye kulluk edemez; çünkü ya birinden nefret eder ve ötekini sever, ya da birini tutar ötekini hor görür. Siz Allah'a ve mammona (paraya) kulluk edemezsiniz, bunun için size diyorum; ne yiyeceksiniz yahut ne içeceksiniz diye hayatınız için, ne giyeceksiniz diye bedeniniz için kaygı çekmeyin. Hayat yiyecekten ve giyecekten daha üstün değil midir? Göğün kuşlarına bakın, onlar ne ekerler, ne biçerler, ne ambarlara toplarlar ve semavî babanız onları besler. Siz onlardan daha değerli değil misiniz? Ve sizden kim kaygı çekmekle boyunun ölçüsüne bir arşın katabilir? Niçin esvabtan ötürü kaygı çekiyorsunuz? Kır zambaklarının nasıl büyüdüklerine iyi bakın, ne çalışırlar, ne de iplik eğirirler. Size derim ki: Süleyman bile bütün izzetinde bunlar gibi giyinmiş değildi. Fakat bugün mevcut olup yarın fırına atılan kır otunu Allah böyle giydirirse, sizi daha çok giydirmez mi, ey az imanlılar! Şimdi: Ne yiyeceğiz? Yahut ne içeceğiz? Yahut ne giyeceğiz diye kaygı

⁷ İlgili konulardaki rivayetler ve Mevdûdî'nin değerlendirmeleri için bkz. (Mevdûdî 2002: I/69-70, 75, 80-81, 85, 191, 259-261, 271, 313, 315, 427-428, 433, 437-439, 466-467, 473, 499, 505, II/86, 88, 106, 356; III/79-80-81-82, 195, 267-269, 452-453, IV/174-177, V/41, 66; V/39, 278)

çekmeyin. (Çünkü İsrail kavminden gayri bütün milletler bütün bu şeyleri ararlar.) Çünkü semavî babanız bütün bu şeylere muhtaç olduğunuzu bilir. Fakat önce onun melekütünü ve salahını arayın, ve bütün bu şeyler size arttırılacaktır. Bundan dolayı yarın için kaygı çekmeyin, zira yarınki gün kendisi için kaygı çekecektir. Kendi derdi bugün yeter.” (Matta 6: 24-34)

Mevdûdî'ye göre, Kur'an'da ve İncil'de yer alan bu bölümlerin hedefi aynıdır. Kişinin bu dünya hayatında yaşarken, maddi dünyanın imkânlarını hiç göz önünde bulundurmaksızın, hayatını sadece Allah'a emanet edip tevekkül edeceği bir an gelir. Bu şartlarda, rızık verenin Allah olduğu bilinciyle hareket etmek ve gelecek kaygısıyla yaşayarak Allah'a karşı olan görevleri ihmal etmemek gerekir. (Mevdûdî 2002: IV/269).

Mevdûdî bunlardan başka kutsal kitaptan, Hz. İbrahim'in hayatı (Mevdûdî 2002: I/203), Yahya peygamberin kişiliği (Matta 3:2, 4, 7-11-14, 9:14, 12:11, 14:3-12, 21:26; Markos 1: 4-6; Luka, 1:3, 61, 3:11, 19-20, 5:33, 6:17-29, 11:1, Yuhanna I: 23), İsrailoğulları'na yapılan ilahi uyarılar (Mezmurlar 106: 34-38-40-41; İşıya 1: 4-5; 21-24: 2: 6, 8; 3: 16-17; 25-26; 8-7; 30: 9-10, 12-14; Yeremya : 2: 5-7, 20, 26-28; 3: 6-9; 5: 1, 7-9, 15-17; 7: 33, 34; 15: 2, 3; Hezekiel 22: 3, 6-12, 14-16; Matta 23: 37, 38; 24: 2; Luka 23: 28-30) ve Allah'tan başkasına kulluk yapmamak (Matta 4:10) konularında da örneklerle yer vermiştir.⁸

6- Kur'an'a Muhâlif Olan Yerleri Zikretme

Kitâb-ı Mukaddeste, Kur'anın verdiği bilgilerle örtüşmeyen, hatta bazen birbirine zıt bilgiler yer almaktadır. Mevdûdî bu tür bilgileri çoğu zaman Kitâb-ı Mukaddes'in tahrif edilmesini gösterme amacıyla tefsirine almasına rağmen, bazen de müfessirlerin ihtilaf ettikleri konuları aydınlatırken, onların görüşüne destek olduğunu tahmin ettiği Kur'anî bilgiyle uyuşmayan kısımları göstermek amacıyla zikretmiştir.

Örneğin Kur'an, Allah'ın diri ve kâim olduğuna ve uyuklama ve uyku halinden münezzehe olduğuna vurgu yapılarak (Bakara, 2/255) eksik ve muhtaç insanoğulları gibi bazı zayıflık ve sınırlılıklara sahip bir Allah fikrini reddetmektedir. Kitâb-ı Mukaddes'e göre ise: “Ve yedinci gün Allah yaptığı işi bitirdi. Ve yaptığı işlerin hepsini bırakarak yedinci günde dinlendi.” (Tekvin, 2:2), “Rab sanki uykudan uyanır gibi ve güçlü bir adamın şarap nedeniyle nara atması gibi uyandı.” (Mezmurlar 78:65) Mevdûdî'nin, kutsal kitapta yer alan bu tür aykırı bilgilerin, Müslümanlar tarafından bilinmesini amaçladığı anlaşılmaktadır. (Mevdûdî 2002: I/199). Aynı zamanda bu örnek, Kutsal Kitap'taki tahrif iddialarına da konu olmaktadır.

Bunların dışında Nuh'un (a.s) yaşı (Tekvin 7:6 ve 9:28-29), Süleyman peygamberin karıncalarla konuşması (Tekvin 11: 27-32, 12: 1-3), İbrahim peygamberin

⁸ Mevdûdî'nin bu örnekler üzerindeki değerlendirmeleri için bkz. (Mevdûdî 2002: I/203, 499, III/79-80-81-82, 212)

hayatına dair farklılıklar (Tekvin 11: 27-32, 12: 1-3), Yakub'un (a.s) Yusuf'un (a.s) kokusunu duyması (Tekvin 45: 26-27), Yakub'un (a.s), Yusuf'un (a.s) rüyasını yorumlaması (Tekvin 37:10), Yusuf'un (a.s) kardeşleriyle gitmesi (Tekvin 37/4-11), Yusuf'un (a.s) kuyuya atılması ve Yakub'un (a.s) tepkisi (Tekvin 37:34), Yusuf'un (a.s) satılması (Tekvin 37:25-28), Eyyub'un (a.s) karakteri (Eyyub 2:7, 3, 6, 7: 20-21, 10:1, 16:2, 32:1-3, 41, 42), Musa'nın (a.s) elinin Parlaması, evlat edinilmesi ve Medyen'den ayrılışı (Çıkış 3:1, 4:18), Nuh tufanı (Tekvin 6: 18, 7:7, 9, 18-24, 8:4, 9:19), İsrailoğullarının altından buzağı heykeli yapmaları (Çıkış 32: 1-6), Hz. Musa ve Tur dağında yaşananlar (Çıkış 24: 9-11, 33: 18-23 vd), hakkında da Kur'an'a muhalif olan Kutsal Kitap bilgilerinin, kullanıldığı görülmektedir.⁹ Başta da söylediğimiz gibi Mevdûdî'nin bu türden farklılıklara işaret etmesi, ilahi kitaplar arasındaki farkları ortaya koymanın yanında, kutsal kitabın uğradığı tahrifata ve Kur'an'ın bu konudaki üstünlüğüne işaret etme ve Kur'an'ın orijinalliğine vurgu yapma şeklinde açıklanabilir.

7 - Kur'an'ı Açıklamak Maksadıyla Müracaat Etme

Mevdûdî, Tevrat ve İncil ile ilgili olarak, bu iki kitabın müntesipleri tarafından bozulduğunu, peygamberlerin hayat hikayelerine hayali ilaveler yaptıklarını, hiçbirinin orijinal metinlerinin bulunmadığını söyler. Hatta bu dinlerin mensupları bile orijinal nüshalara sahip olmadıklarını itiraf etmektedirler. Buna rağmen Mevdûdî, Tevrat ve İncil'in tamamının Kur'an tarafından tasdik edilmediğini, ancak Kur'an'ın tasdik ettiği kısımların bu iki kitap içinde var olduğunu ifade eder. (Mevdûdî 2002: I/235-237). O, Tevrat ve İncil'in tahrif edildiğini kabul etmesine rağmen bozulmayan kısımlarının da var olduğunu savunur ve bunları yeri geldikçe kullanmaktan da çekinmez.

Burada dikkat çekici husus, Mevdûdî'nin bu bilgileri verirken genellikle tenkit amaçlı yer verdiği Kitâb-ı Mukaddes rivayetlerini burada kabul ederek almasıdır. Bunun sebebi, Mevdûdî'nin Tevrat ve İncil'in tamamının bozulmadığını düşünmesidir. Bozulmayan kısımları hakkında teferruatlı bilgi vermemiş olmasına rağmen, muhtemelen bu bilgilerin de bozulmayan kısımlara dahil olduğunu düşünmektedir. Zira olduğu gibi kabul etmiştir.

Mesela Hz. İbrahim, Lut kavminin helakını öğrenince, gelen meleklerle tartışmaya ve helakın kaldırılması için dua etmeye başlamıştır. (Hud, 11/74). Mevdûdî, Kitâb-ı Mukaddes'te (Tekvin 18: 23-32) biraz daha teferruatlı anlatılan bu hikayenin bir bölümünü nakleder ve tamamının okunmasını tavsiye eder. (Mevdûdî 2002: II/412).

Örneğin, Hz. Musa'ya verilen levhalar ve bu levhalar üzerindeki yazının (Araf, 7/144-145) doğrudan doğruya Allah tarafından mı, aracı bir melek vasıtasıyla mı, yoksa Hz. Musa'nın (a.s) eliyle mi yazıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Mevdûdî,

⁹ Bu örnekler üzerinde Mevdûdî'nin değerlendirmeleri için bkz. (Mevdûdî 2002: I/77, 199, 571, II/396, 442, 445-448, 491, III/244, 317-318-319, IV/91, 163-165, 179-180, 235)

kitabına almamakla beraber, İncil'in bu konudaki rivayetlerini karşılaştırmanın uygun olacağını söylemiştir. (Mevdûdî 2002: II/92). Bu iki levhanın kalın taş kalıpları halinde ve yazıların da Tanrıya ait olduğuna dair bilgilerin yer aldığı Kitâb-ı Mukaddes bölümlerine (Çıkış; 31:18, 32: 15-16; Tesniye 6: 6-22) işaret etmiştir.

Bu örneklerden başka, tespit edebildiğimiz kadarıyla; İdris peygamberin kim olduğu (Tekvin 5: 21-24), Hz. İbrahim'e çocuğunun olacağını müjdelmesi (Tekvin 16:16, 21:5), Hz. İbrahim ve Sâre'nin yaşları (Tekvin 18: 17), Yusuf'u satın alan kişi ve karısı (Tekvin 37;36, 39:6), Yusuf'un (a.s) zindana atılışı ve kralın rüyası (Tekvin 39: 22-23, 40:16, 41: 14-43), Yusuf'un (a.s) krala yaptığı Teklif/Hazine Yöneticiliği (Tekvin 41: 40-45), ailesinin Yusuf'un (a.s) yanına gelişleri (Tekvin 18: 2-3, Tekvin 23: 7; Esther 3: 1-2), Hz. Eyyub'un kimliği (Levililer 26; Tesniye 28), Musa'nın (a.s) vefatı esnasında söyledikleri (Tesniye 6:4-7, 10:12-14, 28:1-13, 15-65), Hz. İlyas'ın kimliği (I. Krallar 19:10, II. Tarihler 21:12-15), Hz. Elyesâ'nın kim olduğu (II. Krallar 2-13), Davud'un (a.s) kimliği (Yeşu 17: 16; Hakimler 1: 19, 4: 2-4), Süleyman peygamberin deniz ticareti ve rüzgarlara hakim olması (I Krallar 10: 22), Zekeriyya peygamber (Luka I: 5-22), Hz. İsa ve Meryem'in barındırıldığı yer (Matta 2: 13-23), Medyen ve Eyke halkının içinde bulunduğu ahlaki çöküntü (Sayılar 25/1-5, 31/16-17; Mezmurlar 83/5-9; İşıya 10: 21-26), Lut'un (a.s) babası ve amcalarının kimliği (Tekvin 11:26), Lut kavminin yaşadığı yer (Tekvin 13:10-14), Lut kavminin ahlaki bozulması (Tekvin 19: 9-11), ve helak edilişi (Tekvin 13/10, 19/28), İmran (Çıkış 6/20, Luka 1;5, 36), Firavun'un İsrailoğulları'na yaptığı işkençe ve zulümler (Çıkış I: 8-16), İsrailoğulları'nın Mısır'dan Çıkışı (Çıkış 24, 31, 32), Sâmiri'nin cezası (Levililer 13: 45-46), bildircin eti ve kudret helvasının gönderilişi ve mahiyeti (Çıkış 1: 7-9, 31-32; 16: 13-15, 31; Sayılar 11: 7-9, 31-32, 25: 1-9), Tur Dağı'nın İsrailoğulları'nın üzerlerine yükseltilmesi (Çıkış 20: 18-19), Cumartesi yasağı ve Yahûdiler'in sözlerinde durmaması (Tesniye 4:2, 6:4,9, 27:2-4; II Krallar 22:8-13), İsrailoğulları'nın yersiz yurtsuz dolaşmaları ve Yahûdiler'in cezaları (Çıkış 10:6-12-14), İsrailoğulları'nın toplanıp sayılması (Sayılar 1), İsrailoğulları'na yapılan ilahi uyarılar (Mezmurlar 106: 34-38-40-41; İşıya 1: 4-5; 21-24: 2: 6, 8; 3: 16-17; 25-26; 8-7; 30: 9-10, 12-14; Yeremya : 2: 5-7, 20, 26-28; 3: 6-9; 5: 1, 7-9, 15-17; 7: 33, 34; 15: 2, 3; Hezekiel 22: 3, 6-12, 14-16; Matta 23: 37, 8; 24: 2; Luka 23: 28-30), Tâbût¹⁰ Kârûn (Çıkış 6: 18-21; Sayılar 16), Tâlût¹¹ (Samuel I, 7, 8, 9, 10, 12), Câlût¹² Hz. Süleyman

¹⁰ Tâbût: Sandık demektir. Bununla birlikte müracaat demek olan «tev» maddesinden mübalağa sığası (kipi) olması bakımından dönüp dolaşıp gelinecek olan herkesin dönüş yeri meâlinde bir anlam da ifade eder. Bu tabuttan maksat da Tevrat sandığıdır ki Hz. Musa'dan sonra İsrail oğullarının isyanıyla ellerinden çıkmış, (Allah tarafından) kaldırılmıştı. Bkz. (Elmalılı: II/142). Mevdûdî, bu konuda, farklı olmasına rağmen Kitâb-ı Mukaddes'ten çok şeyler öğreneceğimizi ifade eder ve Kitâb-ı Mukaddes'in verdiği bilgiler doğrultusunda konuyu açıklamıştır. Bkz. I Samuel 4, 5, 6; (Mevdûdî 2002: I/194-195)

¹¹ Kur'ân-ı Kerîm'de (el-Bakara, 2/246-251) İsrailoğulları'nın kralı olarak kendisinden söz edilen Tâlût, Ahd-i Atik'te Şaul (Saul) ismiyle anılır. (Kurt 2010: 552)

¹² Calut, Hz. Dâvud (a.s.) zamanında yaşamış, "Amâlîka" kralının adıdır. "Amâlîka" kavmi Akdeniz'in sahilinde, Mısır ile Filistin arasında yaşayan bir millettir. Amâlîka kavminin kralı Câlût, Hz. Musa'nın vefatından sonraki bir dönemde İsrailoğullarına saldırmış, onları yenerek, birçok esir ve kıymetli eşyalarını almış, ülkesine götürmüştü. Esirler içinde İsrâil krallarının bir çok prensi de bulunuyordu. Câlût sadece bunlarla kalmamış, geride kalan İsrailoğulları'na da ağır vergiler koymuştu. Hatta Tevrât'larını bile almıştı. (Elmalılı: II/828) Mevdûdî, Kur'ân'da Câlût'tan bahseden Bakara suresi 251. Ayeti açıklarken Samuel

(Mezmurlar 72: 1-2, 9-10), Ashab-ı Kehf (Gibbon: II/241-243) ve **Zülkarneyn** (Daniel 8: 3, 20) konularında Mevdûdî, Kutsal Kitap bilgilerinden istifade etmiş, bu kaynaklarda yer alan bilgileri, Kur'ân ayetlerini açıklamak amacıyla kullanmıştır.¹³

Sonuç

Mevdûdî tefsirinde hemen her yerde Kitâb-ı Mukaddes ile Kur'ân'ı Kerim'in mukayeselerini yapmıştır. Kaynak eser olarak kullandığı Kitâb-ı Mukaddes ile önceki semavi kitapların tahrifata uğradığı ve Kur'ân'ı Kerim'in en son ilahi kitap olduğunu ve hiçbir şekilde tahrifata uğramadığını ispatlamaya çalışmıştır. Bunların dışında, Ehl-i Kitap'ın içine düştüğü hatalar ve bunlara kendi kaynaklarından delil getirme, Kitâb-ı Mukaddes'in Kur'ân'la örtüşen ya da farklı olan kısımlarına dikkat çekme, Kur'ân'ın, önceki kitaplardan kopya edildiği iddialarına cevap verme, isrâilî kaynaklar arasındaki çelişkileri ortaya koyma gibi gayeler güttüğü de anlaşılmaktadır. Bu amaçla sık sık Kitâb-ı Mukaddes'ten alıntılar yapmış ve sonrasında da bu kitapların müntesipleri hakkında eleştirilerine yer vermiştir. Talmud'tan yaptığı ve genellikle isrâilî kaynaklar arasındaki çelişkiyi ve müfessirlerin farkında olmadan bu kaynaklardaki sahih olmayan bilgileri kullandıklarını göstermek için kitabına aldığı rivayetleri, Talmud üzerine yapılmış olan çalışmalardan aldığı anlaşılmaktadır.

Örneğin Ashab-ı Kehf hakkındaki rivayetleri, detaylı bir incelemeye tabi tutmuş, sonuçta, Gibbon'un "*The Decline and Fall of The Roman Empire*" (Roma İmparatorluğunun Çöküşü) adlı kitabınının 33. bölümünde "Yedi Uyuyanlar" başlığı altında söylediklerinin, bizim müfessirlerimizin anlattığı hikayeye aynı olduğu sonucuna ulaşmıştır (Mevdûdî 2002: III/154 vd.).

Mevdûdî, tahrif örneği olarak, Kitâb-ı Mukaddes'te peygamberler hakkında kullanılan küçültücü ifadeleri de yeri geldikçe kitabına almış ve eleştirmiştir. Kitâb-ı Mukaddes'ten alıntılar yaparken dikkatsiz davranan ve İsrailiyyatın İslam kaynaklarına girmesine sebep olan bazı Kur'ân yorumcularını tenkit ederek, İslam'ın ruhuna aykırı olan isrâilî rivayetleri, tespit etme gayreti içersinde olmuştur.

Buna rağmen, kutsal kitapta yer alan rivayetleri, azımsanamayacak ölçüde Kur'ân ayetlerini açıklama veya ayetlerin tefsirinde, gerekli olmasa da bilinsin, düşüncesiyle eserinde kullanmıştır. Söz gelimi Hz. İbrahim ve Sare'nin yaşlarının net olarak bilinmesi Mevdûdî açısından önemsenmiş ve Kitâb-ı Mukaddes verileri üzerinden konu izah edilmeye çalışılmıştır. Ancak Kur'ân bir tarih kitabı değildir. Bu nedenle bir çok kıssanın, sadece verilmek istenen mesajı içeren kısımları Kur'ân'da yer alır ve olayın zamanına ve bütün detaylarına değinilmez. Kısaca bu olayların

kitabının ilgili yerlerindeki bilgileri kullanmıştır. (Mevdûdî 2002: III/195)

¹³ Bu ve benzer örnekler üzerinde Mevdûdî'nin değerlendirmeleri için bkz. (Mevdûdî 2002: I/84, 191, 253, 315, 473, 498, II/59, 86, 104, 410, 448-449, 459, 468-472, 486-487, 495-497, 538-539, 579-580, III/79-82, 154 vd, 190-192, 211, 225, 322-323, 325, 418, IV/51, 65, 105, 160-161, 210, V/27, 37-39, 83, 278)

Kur'ân'da yer almış olması da, Allah'ın Kur'ân'ı göndermedeki, insanların hidayetini arzulama, muradına uygundur. Mevdûdî'nin ortaya koyduğu kıssaları anlama biçimi ise, Kur'ân içi yorumların zenginliğiyle beraber, bu tür bir inşa çabası olmaktan çok, Kitâb-ı Mukaddes'teki bilgileri Kur'ân kıssalarına adapte etmeye çalışmak olmuştur (Kaya 2013: 304). Dolayısıyla, bu yöntemin doğrudan Kur'ân'ın kıssaları anlatış amacıyla uyumlu olduğunu söylemek de zor görünmektedir. Onun bu yöndeki tercihleri Kitâb-ı Mukaddes konusundaki bilgisine güvenmesinden kaynaklansa da ve kutsal kitabın tahrife uğrayan ve uğramayan kısımlarını belirleyebilecek bir öngörüye sahip olduğunu düşünse de, herhangi bir değerlendirme olmaksızın yaptığı bu tür alıntılar, Kur'ân tefsirine gereksiz isrâilî bilgilerin sokulduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir. Şunu da ifade etmek gerekir ki, Mevdûdî, Kitâb-ı Mukaddes'in tahrif edilen ve edilmeyen bölümlerini ayırt ederken, bu kitapta yer alan bilgileri Kur'ân'la kıyaslamış ve akli gerekçelere dayanarak tercihlerde bulunmuştur. Bunun sonucunda Kur'ân'a zıt olan veriler eleştiriye tabi tutulurken, Kur'ân nassına direk muhalif olmayan hatta anlamın genişlemesine katkısı olacağı düşünülen bilgiler bir yöntem olarak tefsirde kullanılmıştır. Buna göre Kitâb-ı Mukaddes'in Kur'ân'la uyuşan bölümlerinin tahrif edilmediği, Kur'ân'dan farklı bilgi ve hükümler içeren kısımlarının tahrife uğradığı şeklindeki bir çıkarım, yoruma açıktır ve eleştiriye konu olabilir. İsrâilî rivayetleri kullananları eleştiren Mevdûdî'nin, ayetlerin tefsirinde Kitâb-ı Mukaddes'e yaptığı başvurular, kendisinin de bu yönde bir eleştiriye maruz kalmasına sebep olmaktadır. Ancak onu kendince diğer müfessirlerden farklı kılan, tahrif edilen ve edilmeyen kısımlarıyla Kitâb-ı Mukaddes'e vâkıf olduğunu düşünmesidir ki, bu da eleştiriye konu olabilecek şahsi bir öngörüdür.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, Mevdûdî'nin tefsiri, sadece bir tefsir olarak düşünüldüğünde, elbette isrâilîyyat kullanımları mevcuttur ve her müfessirin bu konuda maruz kaldığı eleştirilere muhatap olması gayet doğaldır. Ancak onun, sadece bir tefsir yazmaktan öte, yaşadığı dönemin ilmi ve entelektüel sorunlarına cevaplar vermek ve Kitâb-ı Mukaddes verilerinin bilgi değerinin, özellikle Müslümanlarca anlaşılmasını sağlamak olduğu düşünüldüğünde, salt bir müfessir gibi eleştirilmesi haklı görülemez. Zira o, bir bilim insanı olarak, kendi yöntem ve imkanları ölçüsünde bir çalışma yaparak, öngördüğü hedeflerine ulaşmıştır.

Kaynaklar

AHMAD, Anis, “*Mevdûdî*”, *DİA*, XXIX, İstanbul, 1993.

BAŞKAN, Ömer, *Kur'ân Yorumunun Politik Bağlamı Mevdûdî Örneği*, Berikan, Ankara, 2010.

ELMALILI, M. Hamdi Yazır (1942) , *Hak Dini Kur'ân Dili*, Azim Dağıtım, İstanbul, ts.

GİBBON, Edward, *The Decline and Fall of The Roman Empire*, The Modern Library, New York, ts.

KAYA, Mesut, *Çağdaş tefsirlerde İsrâiliyyata Yaklaşım ve Kitâb-ı Mukaddes Bilgilerinin Kullanımı*, (Doktora), Necmettin Erbakan Üniv. Sosyal Bil. Ens. Kon-
ya, 2013.

Kitâb-ı Mukaddes, Eski Ve Yeni Ahit, Tevrat, Zebur (Mezmurlar) Ve İncil,
Kitâb-ı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 1997.

KOÇ, Zafer, *Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî (1903-1979) ve Tefsirdeki Metodu*, (Yüksek
Lisans), AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1995.

KURT, Ali Osman, "Tâlût", *DİA*, 2010, XXXIX/552-553.

MEVDÛDÎ, Ebu'l-A'lâ (1399/1979), *Tefhîmü'l-Kur'ân*, (tr. Komisyon), İnsan
yay., İstanbul 1997.

REŞİD RIZA, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Hakîm (Tefsîru'l-Menâr)*, I-XII, Dâru'l-Menâr,
Kahire, 1366/1947.